„Studia Warmińskie"
V (1968)

RECENZJE I OMÓWIENIA

MIKOŁAJ KOPERNIK I FROMBORK

Komentarze Fromborskie. Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku. Olsztyn 1965, ss. 93.

Komentarze Fromborskie zawierają następujące rozprawy: O. Ślizeń: Kopernik we Fromborku (ss. 9—23), L. Czubiel: Prace konserwatorskie na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku w latach 1945—1964 (ss. 24—36), I. Grundland: Pochodzenie planet (ss. 37—59), S. Lipko: Kopernikanizm w szkołach polskich XVIII wieku (ss. 60—74). W ich skład wchodzą również dwa utwory literackie: M. Jastrun: Kopernik i Poeta (ss. 7 n.), S. Połom: Śmierć Kopernika. Misterium Poetyckie (ss. 75—86) oraz *Kronika: Muzeum* Mikołaja Kopernika (ss. 88—90), Organy w katedrze fromborskiej (s. 90). Na końcu podano *Indeks nazwisk*. (ss. 91—93).

Komitet Redakcyjny w składzie osobowym: O. Ślizeń — przewodniczący, S. Połom — sekretarz oraz L. Czubiel, I. Grundland, W. Korycka, J. Kruppé w następujących słowach określił program *Komentarzy Fromborskich:* „Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku, występując z inicjatywą wydania „Komentarzy Fromborskich", wzięło przede wszystkim pod uwagę konieczność zapoznania szerszego ogółu z tematyką związaną z Kopernikiem i Fromborkiem" (s. 5). Cel ten został powtórnie ujęty w słowach: „Chodziło więc przy wydawaniu „Komentarzy Fromborskich" o połączenie w jedną całość zagadnień kopernikowskich oraz prac badawczych dotyczących Fromborka, miejscowości niemal organicznie związanej z życiem i działalnością wielkiego astronoma" (s. jw.). Dalsze jednak słowa wstępu zdają się zakres powyższego programu rozszerzać: „Nie chcielibyśmy jednak zacieśniać niniejszej edycji wyłącznie do danych historycznych. Dzieło Kopernika, odkrycie systemu heliocentrycznego zaważyło na wielu dziedzinach nauki, wydawało się nam więc celowe włączenie do *Komentarzy* współczesnych prac teoretycznych wynikających z tego odkrycia". (s. jw.). A więc na czoło wysunięto problematykę związków Kopernika z Fromborkiem, nie rezygnując przy tym z tematów na których rozwoju zaważyło dzieło Astronoma. Zakres ujęcia jest bardzo szeroki, być może podyktowany chwilowymi trudnościami znalezienia odpowiednich materiałów do wypełnienia pierwszorzędnego celu lub pragnieniem wytłumaczenia zamieszczonego artykułu I. Grundlanda, mającego bardzo mały związek z całością.

Połączenie różnych rodzajów zadań w jedno nie zawsze wychodzi dziełu na korzyść. Nie kwestionując wartości artystycznych zamieszczonych utworów literackich wydaje mi się, iż przedruk wiersza M. Jastruna z 1951 r. oraz w zmienionej wersji Misterium poetyckiego S. Połoma (por. *Warmia i Mazury* 3 (1964) 7—10) był zbyteczny. Warto przy tej okazji zaznaczyć, iż S. Połom w obecnej wersji swego misterium o Koperniku, usunął niedorzeczną wypowiedź odnośnie interpretacji „międzygwiezdnych przestrzeni" (por. jw. s. 9a).

Najbliższe programowi *Komentarzy Fromborskich* są artykuły O. Ślizenia i L. Czubiela. Mogą one dać zainteresowanym właściwy ogląd historyczny i współczesny o dziejach, zabytkach, związkach Kopernika z Fromborkiem. O. Ślizeń w swym artykule podaje biografię Kopernika łącząc ją z opisem dziejów Fromborka. Ujął rzecz bardzo przystępnie korzystając z dotychczasowych opracowań. L. Czubiel podaje krótki opis budowli warownych Wzgórza Katedralnego we Fromborku oraz wykaz prowadzonych tam prac konserwatorskich, ze szczególnym uwzględnieniem otoczenia katedry. Zamieszczona na końcu kronika informuje o Muzeum Kopernika oraz o organach katedralnych. Niestety zakres ujęcia absolutnie nie odpowiada randze przedsięwzięcia. Kronika powinna być ujęta o wiele szerzej, obejmować wszystkie przejawy życia kulturalnego w odniesieniu do Mikołaja Kopernika i Fromborka.

Na pochwałę zasługują streszczenia w języku angielskim, staranna szata graficzna, reprodukcje sztychów, rysunki, zdjęcia odnowionych fragmentów budowli Wzgórza Katedralnego, indeks nazwisk. Brak natomiast spisu treści.

Byłoby rzeczą pożyteczną, gdyby *Komentarze Fromborskie* ukazywały się częściej, chociaż raz w roku. Komitet Redakcyjny nie podaję bowiem czy jest to wydaw-

nictwo jednorazowe czy seryjne. Biorąc jednak pod uwagę długi okres między rokiem wydania (1965) a datą ukazania się w sprzedaży (1968) można co do przyszłości *Komentarzy Fromborskich* mieć wątpliwości. Oczekiwanie na następne *Komentarze* nie przekreśli wprawdzie aktualności historycznych prac o związkach Kopernika z jego miastem, stwierdzenie jednak, iż „Frombork stał się symbolem umiłowania nauki i postępu" (s. 5) zyska wartość wyłącznie w czasie zaprzeszłym.

Przy następnych wydaniach *Komentarzy Fromborskich*, jeżeli się je planuje, powinno się wziąć pod uwagę zakres ujęcia problematyki. Nie kwestionuję wysunięcia na czoło powiązań Kopernika z Fromborkiem. Brak nam jednak czasopisma, które podawałoby aktualny stan badań nad Kopernikiem. Wielu wybitnych myślicieli ma czasopisma poświęcone wyłącznie swoim poglądom. Kopernik jak najbardziej na takie wydawnictwo zasługuje. Gdyby więc *Komentarze Fromborskie* opierając się na swej zasadniczej problematyce podawały również np. aktualny przegląd badań nad Kopernikiem w postaci bibliografii prac mu poświęconych, recenzji, omówień, spotkałyby się z lepszym przyjęciem.

Ks. Marian Borzyszkowski